

Vårsvargen

DEC. 2002 NÅS HEMBYGDSFÖRENING PRIS 30 KR.

**Valfrid Olsson Heden, med ett massavedsglass en vinter i slutet på 1940 talet.
Foto från Märta Grönbergs.**

I Åkes efterlämnade papper fanns dessa anteckningar gjorda av Åkes farfar Jont Anders Larsson (1844-1926). Tidigare har publicerats "Arbetstider och matordning", "Religion och sedlighet" och nu "Byggnadssätt m.m."

Byggnadssätt m.m.

Boningsstugan, nästan allmänt anlagd norr på gården, var uppförd i en våning med vind. Indelningen var: i ena änden boningsrum, på midten en mindre kammare ungefär 2,4x2,4 m, deremot inbyggd förstuga med stegen eller trappuppgång på vinden. Å andra änden s.k. nystugan.

I boningsstugan öppen spis med spisstolpe, och i spisstolpen anbragt vändeskifvan på hvilken grytan vid kokning upphängdes. Bakugn i stugan. Bredvid spisen stod stabben och bakom densamma upprestes vedbehovet för närmaste framtiden, och längst fram stabbyxan. Veden var meterlång och vintertid åtgick det ena fångtet efter det andra för att bringa temperaturen i stugan öfver fryspunkten.

Fönstren voro cirka 1 meter höga och något smalare, indelade hvardera halfvan i 6 små, blyinfattade gröna glasrutor. Innanfönster saknades, hvarföre vintertiden så tjock is och rimfrost bildade sig på insidan af rutorna, att dagsljuset med svårighet kunde intränga.

Ikring tvenne väggar väggfasta 4 tums tjocka bänkar, på midten af ena långväggen ett bord, på trätappar hvilande i uti väggen insatta merlor, detta bord på hvilket fotställning var på baksidan fästad, kunde vid behof fällas ner och med ena ändan således fastsatt vid väggen, med fotställningen hvilande på golfvet, användes så väl till matbord som bakbord. I hörnet innanför dörren, midtemot muren, var anbragt en kärhylla, öppen för all verdens blickar, å hvilken uppradades träkupper, trätråg, slevvar, vispar och på öfre hyllorna kokkärl, kaffekoppar för den händelse sådana behöfde användas, samt några stycken porslinslrikar och kopparkärl. På golfvet under hyllan voro grytor och pannor placerade.

Bredvid hyllan, på långväggen, stod ett stort skänkskåp, i öfre avdelningen stodo brännvinsbuteljerna och glasen, samt i nedre afdelningen matresterna bestående af halfstora stekta strömmingar, kallgröt, oskalad potatis, köttbogar och brödbitar.

På väggen bredvid skåpet voro inslagna 6 tums spikar på hvilka mjölkärl och saltkärl upphängts. På motsatta långväggen dvs. den norra, var säng och högsäng, och framför sängen en lång pall. I denna pall förvarades gamla kläder etc. Sängkläderna bestodo af på råghalm lagda lakan af hampa, grofva och tjocka, en kudde stoppad med trossor samt skinnfäll, högsängen intogs af familjens yngre medlemmar, som klättrade upp på i väggen inslagna träkilar i form af kuggar eller ock på en lämpligt afpassad stegen. Under taket på ena långväggen (södra) samt båda ändarna var en bräda, 12 å 18 tum bred uppsatt och medelst spikar fästad vid väggen, men dock hvilande på stöd af dertill formade brädbitar. På hyllan ofvanom dörren, voro upplagda hoftång, hammare, brynen, skomakarredskap för lagning af skodon, plåtpannor m.m. På öfriga tvenne hyllor, ena å långväggen och den andra å andra ändan af rummet, uppsattes den nysilade mjölken, förvarad i träbunkar och tråg, därnäst kom trädkorg innehållande sybehör, psalmbok och bibel m.m. Väggarna nakna och allt utom fönster och dörrar omåladt. I väggstockarna voro inborrade träpinnar på hvilka kläderna upphängdes.

Karmstolar voro sällsynta, hemmagjorda trefotstolar voro i bruk. Kammaren användes för sitt egentliga, högre ändamål blott vid högtidliga tillfällen såsom husförhör och bröllop, der hade fästföremålen samt de mest framstående gästerna sitt högkvarter. Bordet stod ständigt dukat och flaskor och glas anlätades flitigt.

Nystugan utgjorde samlingsplatsen för allt, hvad kvinnans flit kunnat åstadkomma.

På väggarna hängde dussintals kjortlar, lentyg, garn, mansgångkläder m.m. mest väl vårdat. På golfvet stodo klädeskistor, innehållande för kvinnorna: hufvuddukar, förkläden, sidenband, priska m.m. och i mennens: mattkappar, halsdukar, strumpband, fingerhandskar etc.

I förstugan ledde antingen en trappa eller en stegen upp på vinden, hvarest förvarades gamla näfverkuntar, utslitna liar m.m. dylikt.

Fåhuset mycket dystert och mörkt, blott ett 0,3x0,3 meters fönster i ena ändan. Öfver detta fönster var en säng uppsatt för den giftaslistna pigans eller gårdsflickans räkning.

Af ångan i fåhuset kändes sängkläderna fuktiga, och det fordrades en längre tids tränande att kunna sofva bland boskap af vars bråkande och skrammel i bindslen nattron blef störd.

Getter voro mycket i bruk såsom mjölkgifvande; men hvilka baggbölade förfärligt.

Svinafvel inhemsk och rasen under all kritik, tunna höga och skrangliga med uppåtstående ragg och borst, långt hufvud, i hvilket infattats ett par rinnande, sura ögon.

Åkerbruket var ej moderniseradt. Träda och hafresådd aflöste hvarandra. Skogskulturen bestod i fällande och svedjande, råg såddes i askan och goda skördar erhöles, derefter erhöles gräs 5 å 6 år.

Fisket var då mera gifvande. Jägaren mera lycklig, då sköts björnar, vargar, lodjur och elgar om hvartannat, af harar fanns godt förråd.

Wid uppgörande av eld användes flinta och fnöske, hvarföre hvarje försigkommen person förde med sig en pung innehållande flintstål, flinta och torrt fnöske. Operationen tillgick så, att han som skulle framkalla gudagnistan fattade flintan och fnösket med venstra handens tumme och pekfinger och med den högra stålet, gjorde ett kraftigt slag med stålet mot flintan, som framkallade en mot fnösket tändande gnista. Ofta hände det att fulla personer eller i mörkret, med stålet träffade venstra handens fingrar och i stället för gnistor, framkallades svarta andar från underjorden.

På sjöar och skogstjerner begagnades sommartider kanoter, urholkade furustammar, hvilka kunde bära 3 personer. Som dessa öckstockar voro kullriga på botten, dvs hade trädets naturliga form, så kunde de vid minsta oförsiktighet kantra.

Båtar af den vanliga typen försålde af wenjans karlar och användes blott i elfven och större sjöarna. Pris per båt 8 à 10 kronor.

Förut omnämnda fåboflyttning med kreaturen bestämdes å sockenstämman för hvarje gång. Första flyttningen vid pingsttiden, hemflyttningen åter 2 veckor efter midsommar, stannade hemma 2 veckor, flyttade åter på 1 månad, kommo hem på en vecka, flyttade sedan för tredje gången och stannade till en vecka efter Mikaelidagen. Skogarna genljödo af vallhjonens hornlåtar och visor.

På sjörå och trolldom trodde allmänheten, och mången påstod sig sett "rånda" lifslevande vallande sina kreatur och med sin hjord passerat öfver sjöar, tjernar och bäckar simmande, hvarit midt igenom kreaturshoparna hos vallhjonen. Har "rånda" blifvit tilltalad, har hon en och annan gång gifvit svar, men i allmänhet har hon vid tilltal med ens försvunnit med sina kreatur.

Att stämma blodflöde, tom. om en pulsåder afskurits, gjort getingar oskadeliga, läst bort följderna af ormbett och andra obehagligheter, har för trollkonstnärerna varit en ren bagatell

Att gå genom lyckta ladugårdsdörrar om jul- och påsknätter och klippt fåren omkring och emellan öronen, har för socknens trollkäringar varit en lätt sak, ändamålet dermed skulle vara, att taga kraften och lyckan från vederbörande färegare och öfverflytta välsignelsen på sig sjelf och sitt.

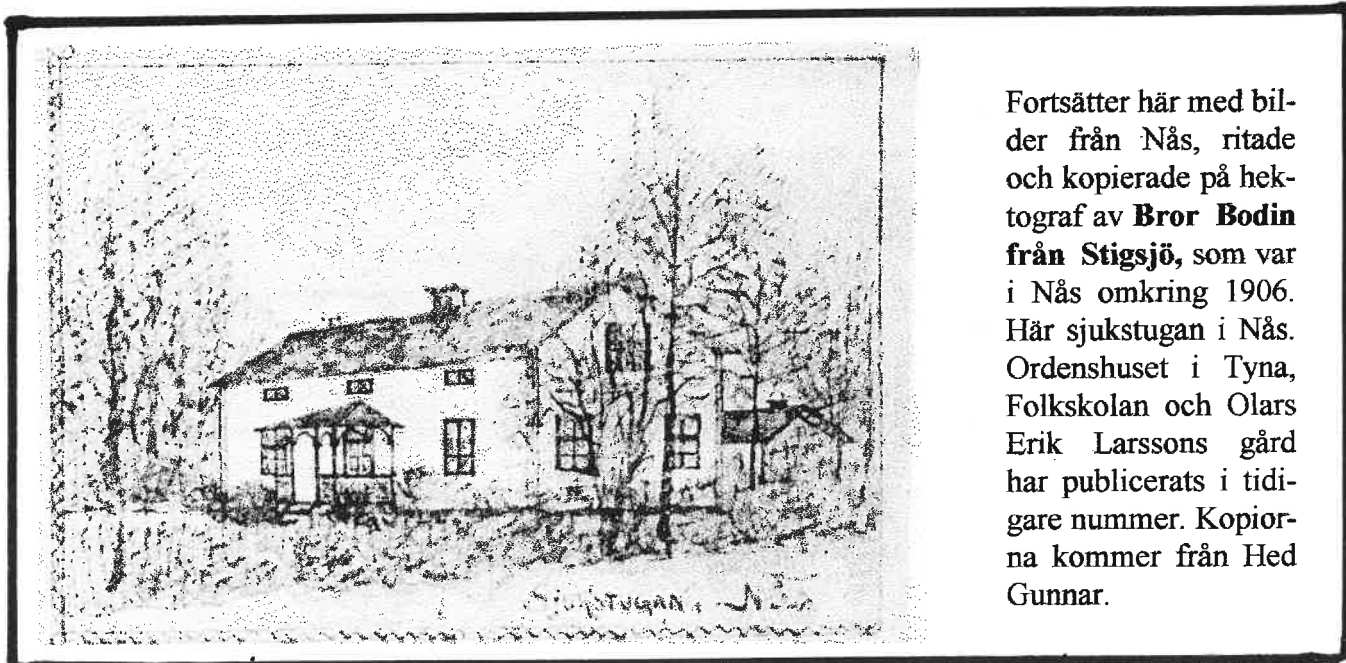
Trettondedagens afton firades af ungdomens manliga individer på det sätt, att den, försedd med en s.k. "stjerna", en af papp förfärdigad låa, i hvilken å sidorna utskurits figurer ur djurriket, samt menniskor hvilka figurer öfverklistrats med oljadt, genomskinligt papper, och som framträdde vid den belysning som ett inuti lådan anbragt ljus åstadkoms, och hvilken låda bars på en stång, ställde sig stjernbäraren utanför boningsstugans fönster och på så sätt förevisade herrligheten, under det han gemensamt med sällskapet sjöng staffansvisorna. Efter visans slut, inträdde hela sällskapet i stugan och en till "Judas med pungen" förklädd medlem tiggde pengar, mat och brännvin, som aftonen derpå i samkväm förtärdes.

Om midsommar begåfvo sig pojkar till fåbodarna för att gemensamt med bukullorna fira helgen med ätande af de håfvor som kullorna kunde framsätta och af hvilka "filbunk" intog hedersplatsen.

De äldre menniskor som då lefde, skulle, om de nu år 1900 kunde se de nya förhållanden som på många områden uppstått finna världen i mångt och mycket förändrad, på nära ett halft sekel.

Anteckningarna härom började 1893 och afslutades 1900 och afser tiden 1852.

And. Larsson
Kom. nämndens ordförande.

Fortsätter här med bilder från Nås, ritade och kopierade på hektograf av **Bror Bodin från Stigsjö**, som var i Nås omkring 1906. Här sjukstugan i Nås. Ordenshuset i Tyna, Folkskolan och Olars Erik Larssons gård har publicerats i tidigare nummer. Kopior kommer från Hed Gunnar.

Från Märta Grönbergs kommer detta kort från en skidutflykt någon gång någonstans. Fr.v, Märta "herself", Rälg Olov, Maria, Gerhard Embretsson, Täppas Erik, Sara och Edit.

Från Gerd Fridberg i Lindesnäs, kommer dessa två foton. På det översta ses fr.v. Albins Klas, ? , Albins Beda, Albins Manne och Knutes Anna, framför dem; -?- Albins Melker, -?-

På detta foto ser vi vid dåvarande byns träffpunkt, konsum, fr. v. Georg Söderman, Anna Ström Borlänge, Signe Andersson (Grönbergs) och Bajer Gösta Larsson.

En liten (h)julhistoria

En sommar för många år sedan åkte jag tillsammans med min dotter till föräldrahemmet i Järna från Uppsala. Resan i min gamla SAAB gick bra – tills vi kom till första byn i Nas. Då kändes bilen konstig och det lät illa. Vi funderade på vad det kunde vara. Trodde att vi skulle klara oss fram till bensinmacken i Nas. Vi åkte sakta. Plötsligt "satte" sig bilen. I backspeglarna såg jag mitt bakhjul rulla för sig själv. Då öppnas fönstret i ett hus alldeles vid vägen och en kvinna ropar på nasmal "du tapp hjulä". Sedan stänger

hon fönstret. Så var det inget mer för hennes del. En hygglig man i bilen efter mig stannar och frågar om jag behöver hjälp. Han hämtar hjulet i diket, säger åt mig att gå bakåt och plocka upp skruvarna. Jag hittar alla utom en. Varje gång jag åker förbi den röda stugan i Nås, tänker jag på kvinnan som såg mitt rullande hjul och den hjälpsamme mannen som satte på mitt däck. Gläds fortfarande åt olyckan som slutade så lyckligt.

Birgit Falk, Uppsala.

Nasvargen är nyfiken på vem "kvinnan i fönstret" var, och även den "hjelpsamme herrn", hör av er det blir en "Nåsvarg".

Detta är en fortsättning, från förra "vargen", på en artikel i Mora tidning från 1926, om Olof Linds hemkomst från Jerusalem efter 30 år.

En stor stockholmstidning, berättar han, ville intervjua mig, när jag efter trettio års bortavaro satte min fot på svensk jord. Jag sade: vänta !! Vänta, tills jag varit hem och sett fädernegården och bygden ! Då kan det bli någon färg över vad jag har att säga. Nu har jag varit där. Det är ombyggt, men jag kände igen brunnen och källaren och fjöset, dit jag brukade få leda min halvblinda mormor. Hur det kändes att återse detta, skall jag inte försöka att tala om, men jag kan nämna, att jag genast lade märke till att äppelträdet inte lutade sig mot fönstret som förr... stugan hade flyttats en smula... och att bland det, som jag mest saknade var en stor häll, där jag lekte som barn men som man nu sprängt bort. Men vad vill ni att jag eljest skall berätta ? Ni känner historien om Jerusalemsfärdarna. Vi voro utom våra färdledare 36, då vi lämnade Nås. Av dessa äro visst nu, om jag inte missräknat mig, 15 döda. En rad gravar på Oljebergets sluttning vittna om denna skörd. En enda av nåsborna lämnade kolonien för många år sen och återvände hem. Jag träffade honom nyss och försökte uppmuntra honom med att han ägde gård och grund och kunde ordna det trevligt för sig här hemma. Han avbröt mig med att fråga, varför jag inte förde med mig den, som tydligen ägt hans hjärta. Jag hade snuddat vid en sträng så öm, att det gjorde mig ont. Den familj, som jag själv tillhör, har kanske haft svårast att tåla klimatet därute, ty av oss tio är det endast fyra kvar. Far, mor, mormor, mina två systrar och en bror äro alla döda. Och de flesta av dem gick bort på en ganska kort tid. Jag kommer i detta sammanhang osökt in på förhållandena inom kolonien under den första tiden. Vi hade för- enats för att i levande livet söka förverkliga kristendomens kärlekslära, men det skall inte kunna förnekas, att vår tro var mycket mer svärmisk än nu. Många trodde nog att Kristi andra tillkommelse var nära förestående, och jag är tämligen övertygad om att vår vördade ledarinnas fru Spafford, behöll denna tro till sin död för tre år sedan. I judarnas återinflyttning till det heliga landet såg hon den påtagliga uppfyllelsen av givna profetior. Dopet och nattvarden intog under denna första tid ett helt annat rum i vår läroåskådning än nu. Nu har de ingen sakramental betydelse. Under denna första tid vågade vi knappast göra någonting av fruktan för att det skulle vara synd. Nu våga vi både det ena och det andra, ty det ter sig för oss som sedligt neutralt; det är, med andra ord, vad vi vill göra det till. Nu får de unga till och med dansa inom kolonien, vilket skulle ha varit otänkbart under den första tiden. Då gällde den rätta tron och den starka tron. Tron skulle bota de sjuka, och med vemod måste vi tänka på, att icke läkare anlätades

Vi har lärt oss mycket sen dess. Men vi har också arbetat, jag själv inte minst. Första tiden arrenderade vi flera vingårdar, där dalabönderna fingo reda det heliga landets jord till skörd. Sen arbetade vi vid en kvarn. Vår verksamhet utgrenades alltmer, särskilt betydelsefull blev tillverkningen och försäljningen av minnesföremål från Palestina, vilka funno villiga köpare först i de talrika pilgrimerna och numera i all världens turister. Här har skett en mycket stor förskjutning, som vi måste sätta i samband med världskriget och den ryska revolutionen. Förut besöktes Jerusalem varje år av väldiga pilgrimsskaror. Numera är dessa ofantligt mindre, om det nu beror på den omfattande depression, som inträffade efter kriget, eller är det en frukt av bolsjevikernas antireligiösa propaganda. Bolsjevikerna ha ju även trängt in i Palestina och ett par gånger till och med hissats den röda flaggan i Jaffa. Men engelsmännen behövde endast draga sig tillbaka. Sen skötte araberna om att den kom ned igen. Istället för pilgrimerna kommer numera turister i allt större skaror till det heliga landet. I endräkt gick allting bra, tills fru Spafford genom döden rycktes ifrån oss för tre år sedan. Men nu kommer jag till en tråkig historia, som i fjol behandlades i svenska pressen. Innan jag går in på denna historia är jag angelägen om att säga, att i den mån fjolårets tidningsartiklar kunde vara ägnade att kasta någon skugga över den amerikanska kolonien i allmänhet, så måste de betecknas såsom ogrundade. Vad som bragt mig att tala är en personlig historia mellan mig å ena sidan och ett par av koloniens nya ledare, fru Berta Vester och John D. Whiting, å den andra. Fru Vester är dotter till vår förre ledarinnas fru Spafford och gift med en man av tysk börd vid namn Fredrik Vester. Dennes far Fredrik Vester ägde ursprungligen den souvernaffär i Jerusalem, som kolonien genom köp kom att övertaga. Efter ett romantiskt möte med Berta Spafford blev Ferdinand Vester oemotståndligt förälskad i den vackra amerikanskan. Så småningom vanns han för en, och efter många års väntan blev 1904 Berta Spafford hans brud. En följd av detta äktenskap blev att kolonien för gemensam räkning övertog den Vesterska affären, som drives under firma Amerikan Colony Store och som utvecklats till en mycket stor omfattning, med filial även i New York under ledning av min köttslige broder Nils, gift med en dotter till Vester och utpekad som "kronprins". John D. Whiting, Palestinakännare och medarbetare i koloniens affär, är liksom Fredrik Vester fru Spaffords måg, gift med Grace Spafford. Nå, för några år sen ansåg sig familjen Vester ha råd att göra en dyrbar lustresa till Amerika. Under denna resa måtte fru Vester komma underfund med att jag borde bort från kolonien. Hon hade redan under sin moders svåra sjukdom allt kraftigare fattat regeringstömmarna.

Läs den spännande fortsättningen i nästa "vargen" !!!!!

ÄVEN MALTE SANDSTRÖM LOVORDAR

ljuslyktan

VARGTASS

som en unik och uppskattad present !!!!

*Den och övrig keramik
kan ni se under tillverk-
ning i
Lövhagen !*

OM BASTUBAD OCH VÄDER.

På 1930-talet var det en provinsialläkare doktor Söderbaum i Nås. Bl. a. ivrade han för att det skulle bli ett bastu i Nås. Till slut fick han fart på kommunstyrelsen så det blev beslutat att det skulle bli bygge. Söderbaum hade själv skjutit till en summa pengar, vilket var uppskattat i bygden. Bastun byggdes nere vid älven strax söder om dåvarande bron, och den blev bra frekventerad redan från början. Men i Sveden bodde en äldre man, Fäktarns Erkä, som inte hade mycket till övers för bastubadandet, han hade helt klart för sig att folk skulle bli sjuka av bastubadandet, och om de pengar doktorn hade skjutit till sa han; "Hä kôm hân tä tjän in på nôrra vicku, hân kôm tä få väntrömmä fullt mä folk å slikkä sôm a vört klenä tä hân elände !!"

Doktorn hade distans till både patienter och annat folk, men av någon konstig anledning blev han kompis med ett skogvaktarbiträde från Borg, Blixt 'ns Erik. Dom satt jämt tillsammans på laven på lördagskvällarna, Blixt 'n förde ordet och doktorn lyssnade andäktigt, om han förstod nåsmålet vet jag inte.

Blixt 'n spådde väder, han betraktade stjärnbilderna och deras förflyttningar om nätterna när det var klart väder. En gång berättade han för mej; "Öm bögskött 'n tåg in ti jungfrua då kân du ge dä fan på att hä vär anä vär !" Blixt 'n hade sitt "revir" på Olsbergets fåbodskog där bodde han i en gammal fåbodstuga. På somrarna hade han grannar där, Måg-Olles hade sitt fåbodställe där, så dom var där med kreaturen. Måg-Olle var en kollega till Blixt 'n beträffande väderspådningar och han kunde sitta uppe i flera nätter och titta i vintergatan.

Gästgivar-Erik.

Du har tappat ditt ord

Du har tappat ditt ord och din papperslapp,
Du barfotabarn i livet. Så sitter du åter på
handlarns trapp
Och gråter så övergivet.
Vad var det för ord — var det långt eller kort
Var det väl eller illa skrivet ?
Tänk efter nu — förrn vi föser dej bort,
du barfotabarn i livet.

Ur BARFOTABARN av Nils Ferlin

Sjö Anna berättar om en blodig "tuppfäktning"

Som så ofta satt jag en dag och tänkte på min uppväxt på Sjögården. Vi hade ju lagårn, där kor, avelstjur, kalvar och grisar samsades. Vi hade också, som vi sa, "gammelfjösä", där fåren och hönsen bodde tillsammans. (Det skulle väl EU:s hälsovårdsministerium gillat i dag!)

Nu till dramat. Min mormor hade hand om utfodringen i "gammelfjösä".

En dag kommer hon med famnen full med hö till fåren. Hon öppnar ytterdörren. (Vi hade dubbla dörrar på grund av kylan på vintern). Innerdörren står öppen och där uppe i hörnet sitter tuppen. När mormor kliver in, hoppar tuppen ner på axeln på henne och det är ingen välkomsthälsning precis, för han hackar tre hål i tinningen på henne, innan hon hinner fatta vad det är frågan om. Men detta skulle han inte ha gjort, för hon slänger höet på golvet, tar tag om strupen på tuppen, snor förklädet om honom, springer ut i vedbon och hugger huvudet av honom.

Efter en stund kommer hon in, en aning tilltufsad, hucket, som hon haft på huvudet, hänger ner på ryggen och blodet rinner om fingrarna. Hennes enda replik är: "Nu är det slut med tuppen!"

Vi var inte precis ledsna, eftersom tuppen var folkilsken. Jag minns att min far, Sjö Lars, skratade gott åt hennes bravad.

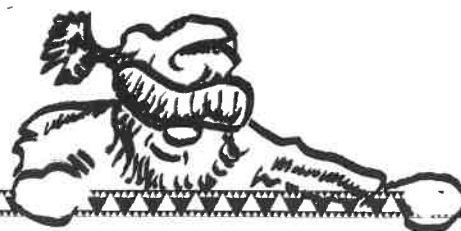
Det var ruter i min mormor, hon anlidades både vid födslar och "dödslar". Smådjur som kalvar och får slaktade hon själv, men min far fick sköta själva avrättningen.

Jag minns henne med beundran.

Kliphögning, Kvarn Vilhelm, Sten Valfridsson och Valfrid Olsson. Foto från Märta Grönbergs.

...var som helst och
när som helst
alltid läge för
ett bröd
från oss!

Efter nyår, när tomten börjat stämpla igen, kommer vi med en nyhet !!

PYRAMIDBAGERIET

TELEFON 0281-133 90

FAX 0281-133 30

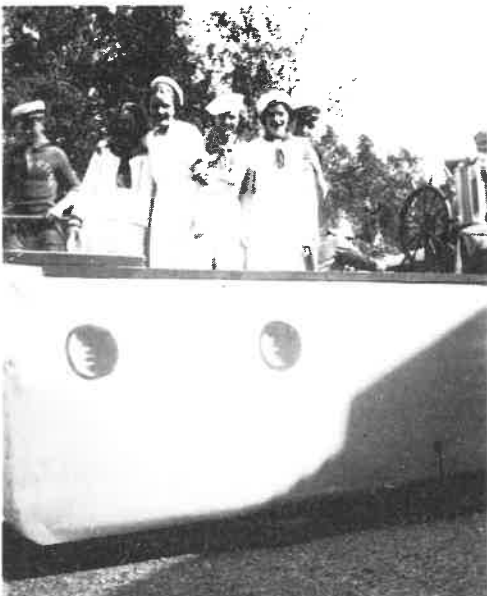
...då gick dam på torra land...

Från Sjö-Anna Sandviken

År 1938 anordnades ett av de första karnevalstågen i Nås. Det året var det några grabbar från Skansbacken som fick idén till båten "ALBERTINA". Jag undrar om inte själva upphovet kom från Matz Sterner? Holger Lindholm ställde i alla fall sin stora lastbil till förfogande. Det var ett enormt arbete de lade ner. Ont om tid var det också eftersom Holger körde timmer i veck-

orna. Båtbygget fick därför fixas på lördagen före den stora dagen. Skutan kördes ned till idrottsplan på söndagsförmiddag och klockan ett antrade vi den och färden genom Nås kunde starta. Besättningen bestod av, fr. v.: Ecken Schultsberg, Sjö Gunhild, Sjö Anna, Slabb Mimmi, Mats Signe, Matspers Sven, styrman i

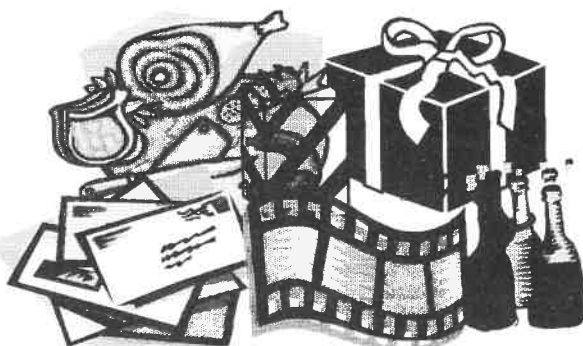

sydväst med ryggen mot kameran är oidentifierad, Jont-Lars med dragspelet som bidrog till det glada humöret vi alla kände. Vi fick många applåder och roligt hade vi. När festen var slut på Stor-

änget satte vi kurs mot Dala-Järna. Jont-Lars spelade och vi fortsatte att sjunga hela vägen; "...*Albertina sa var det skeppets namn...*". Men när vi kom in i Järna hamnade vi mitt i Frälsningsarméns friluftsmöte, så det blev ett snabbt slut på sjömanssången. "...himmel och jord må brinna" och "Albertina" gick inte så bra ihop, men jag tror att de förlät oss för vi seglade tyst förbi tills vi var utom hörhåll, då återupptog vi konserten på nytt. Hemresan gick också med humöret på topp. Någonting som jag tänkt på efteråt, var hur i all världen chauffören Alex Lindholm kunde se att köra, stäven skymde ju sikten metervis framför bilen. Tur att polis-kontrollerna var få på den tiden.

**..tomtetips; här finns julmaten,
julklapparna, juldrickat,
julposten, och julfilmen !**

**PÄR MED PÄRSONAL
ÖNSKAR EN GOD JUL OCH
ETT GOTT NYTT ÅR 2003 !**

**NÅS
SERVICECENTER**

TELEFON 0281-30219

**Här följer en fortsättning på förra numrets vägfärande handelsmän, vandringsmän eller luffare som besökte Narsen för några årtionden sen.
Från Ing-Britt Bergsten Vansbro.**

Strypåsprästen var från Tuna, gick omkring och predikade bl.a. i skolhuset Narsen, bodde vid Vargens, lurades gärna med farmor där. Blev skendöd, uppstod men blev sjuk. **Fall Lars** predikant från Vakern, bar med sig en resegrammofon i en näverkont. Spelade tog upp kollekt å sa: "nu tjäna jag bra på en liten stund". Berättade vågade historier för Larsorsa men sa: "jag skulle väl inte berätta sånt när jag är ute och missionerar". **Rylars och Anna** från Malung, gick med affärer. **Knöl-Gustav** gjorde skor, hade sitt kvarter vid Karlorsas. **Danielsson skräddare** från Västergötland, Kvarter vid Karlorsas och vid Doppens i Nås. **Skinnare från Malung**, gjorde fällar vid Vargens. **Barfota Lasse** luffare, en gång när Brita och Majken var ned till Linda efter getmjölk mötte dom Barfota Lasse som hade en cigarrlåda på ena foten. Dom blev väldigt rädda men styrkte sej med lite getmjölk ur locket. **Skinnviten** affärsman, lagade klockor, var lite skygg, hade sin kvart hos Bjessens. **Klingenberg** militär och stort original. **Englund** skojare. **Fia och Terese Olsson** vandrare. **Nordpolsfararen**, f.d. sjöman, nu affärsman och gravör. Åkte spark med en med! **Dyrtiden**, dyr nasare, åkte cykel till Narsen sista gången 1939. **Glade Engborg**, försupen prästson från en grannsocken. Hade stort burrigt hår, predikade och spelade cittra i kammaren vid Karlorsas, sjöng alltid till sist; "kvidevitt sjöng fågeln". Han brukade säga: "hå hå ja ja de växlar här i livet, än får man ligga i högt uppbäddade sängar, än på golvet". Tyckte att Signe (Bergsten) var så duktig flicka som satte fram hinken när han behövde spotta. **Knötter Ullberg**, nasare. **Predikant Nordkvist** från Vansbro, spelade fiol, han lade ifrån sej fiolen när han skulle vända blad. Och han hade en ovana att smacka när han talade; "lärjungarna (smack) stannade där (smack) tills de gick (smack) därifrån". När han skulle lämna byn på sin cykel sprang småpojkar efter för att öppna grinden och se när han hoppade på cykeln. Det fanns en förlängd mutter på vänster sidas nav på bakhjulet.

Han satte vänster fot där, sparkade igång med höger och kastade sej på. **Äppelbo Hilma**, kom med häst, hon hade sina varor i lakan. Senare när hon gift sig med en värmlänning kom hon i A-ford. **Lindgren**, skojare bodde hos Karlorsas. **Horn Kalle eller Bockhorns Kalle** var en förtennare från Silken i Grangärde. Han hade sonen Johan med sig tills han fyllde tio, då han fick börja skolan. Han läste till ingenjör. **Alma Dahl och Svea Persson** från Skåne och Småland, Frälsningssoldater eller kanske var det Ansgaripredikanter. Predikade i skolan varannan kväll i en vecka eller två. Bodde hos Bergstens på övre våningen där mor fick springa och passa upp med mat och tömma nattkärl. Kom en predikant som bar svarta kläder, men var gröna av ålder, och predikade i 3 timmar, där skulle barnen sitta stilla och lyssna.

*Vi har även i Nås haft en luffare, mycket omskriven i "vargen", **Fäktar Lasse** f.d. guldgravare i Alaska i 28 år, kom hem med hjälp av konsulatet. Hans huvudsakliga trad var Nås - Falun, han spelade banjo och tiggde sej fram.*

**SKANSBACKENS
PENSIONAT**
TEL. 0281-30055 FAX 0281-30700

Detta foto på den ursprungliga gården Hjerpholn fick Jonth Lars från Elsa Carlström 1976, hon var då 91 år. Hon var inte säker på när den byggdes, om det var i samband med att hennes föräldrar flyttade dit som nygifta, 1883, eller om hennes far bott där tidigare. Själv var hon född där 1885. Efter några år hyrdes Hjerpholn ut, först till borgmästare Vingvist och därefter till baron Ehrenkrona, vilken senare köpte gården och byggde om den till det skick den befann sig vid branden 1961.

VI HAR
SOM VAN-
LIGT
GRANEN,
VI HAR
POTATI-
SEN TILL
LUTFIS-
KEN OCH
VI HAR
MJÖLKEN
TILL GRÖ-
TEN!

Jag tar körkort och blir privatchaufför.

Anna Liljegrens minnen och upplevelser
återberättade av sonen John.

Pappa och mamma flyttade till Småland men John och jag bodde kvar i Nås. Min uppgift var att sköta om villan och trädgården medan John gick i skolan. Under sommarloven reste vi varje år ned till pappa och mamma i Småland. Varje sommar bodde vi på en ny plats vid ett nytt bygge. Ryningsholm, Hellinge, Kvillsfors, Nyboholm, Torpa Långhem (västergötland) var några av våra postadresser. När John gick sista året i folkskolan, fick vår bil stå kvar hemma i Nås så att jag skulle kunna ta körkort. Jag fick Anderses Olars Erik att ge mej körlektioner, så att jag kunde köra upp för körkort före Johns examen och konfirmation. Själva uppkörningen gick bra, det var landsfiskal Lissel som var examinerare. Men när han efter uppkörningen började fråga ut mig om hur bilens motor fungerade kunde jag bara svara att jag bett Tapp-Per lära mig det som behövdes om bilmotorer. Men han hade sagt åt mig: "Gå du hem och läs katekesen i stället, det har du mer nytta av än att fundera över bilmotorer". Det går ju alltid att få hjälp på någon verkstad om det krånglar. Det svaret nöjde sig Lissel med och jag fick mitt körkort. Efter konfirmationen, som var den 19 maj, och skolavslutningen fick jag order om att köra ned bilen till Småland och ta John med mig. Jag skulle bli chaufför åt pappa. Jag var ju nybörjare och resan till Småland var lång, så jag tog för säkerhets skull med mig min körlärare, han fick sedan ta tåget hem till Nås igen. Jag blev nu "privatchaufför" åt pappa, som för det mesta hade flera byggen på gång samtidigt på olika platser och därför ständigt måste åka runt och "titta till verksamheten". Han hade nu börjat åta sig allt större byggen, bl.a. kraftverk åt Smålands Kraft AB i Emån och andra vattendrag. Ibland hade han byggen igång samtidigt i olika delar i mellansverige så bilkörandet blev nästan ett heltidsjobb för mig. Att vara chaufför åt pappa hade sina sidor. Han talade sällan om när vi skulle åka, eller vart vi skulle. Körtiden hade han för det mesta räknat ut i förväg. Han kommenderade bara fram bilen, satte sig i och sade: "kör, vi skall vara i Eksjö klockan tre!". När han var på dåligt humör kunde han sitta med klockan i handen och var jag

inte framme i rätt tid, fick jag minsann veta av det. Ofta fick jag sitta och vänta i bilen hela kvällar medan han satt inne på krogen och festade om med sina kumpaner. En gång befallde han mig att köra fram bilen tidigt på morgonen för han skulle till Nässjö. Men innan kvällen var vi uppe i Ockelbo i Gästrikland och jag hade varken kofta eller tandborste med mig. Hemresan gick över Hageström i Värmland. Vi körde förbi Nås och hade vi haft nyckel till huset med oss så hade vi kunnat titta till det och ligga över där.

(Från denna första bilresan till Småland efter skolavslutningen minns jag speciellt vårt besök på ett café i Gränna. Det var många långa trappor upp till caféet som låg en bit upp på bergslutningen.)

*Nåsvargen utkommer två gånger om
året juni och december.*

Från ett karnevalståg på 1950-talet, med
idell storheter från andra världskriget.

Fr.v. Astrid Larsson som Italiens Viktor Emanuel, vad doktor Silversvärd föreställde är mörkat, Berta Eriksson som Montgomery, Gösta Florén som Churchill, Oskar Myhr som Stalin, Närsjö Karin som Chiang Kai-shek, sedan kommer en okänd föreställande Chamberlain, Syster Aina som Göring, sedan Sverker el. Torsten Nilsson som Hitler.

Från Sjö-Anna Sandviken.

Från Alice Carlsta i Vansbro kommer denna övning i Näsmål.

Gröt ô tungelljis.

Däre en bondgål öpp i sockna add dôm för i väla en dräng sôm dôm käll Stöll-Per nô anâ nåmn ant je hört ô kårn mått ful gjol rätt för nåmnâ ô. Nog för att'n va beskelen ô bra tä årbetâ men si hä va hä att'n va sô begivin på de stårkâ, ô då hån feck nô slikt ti sä, vart'n sôm förgjold ô ingen kån tro slikkâ vårv att hä fanns nô vettskapnâ ti kårskålln. Kån I begripâ, ett vårv skå i få hör, ån vir utâ då ô, e häldåsnått, ô hur ån hån kullrä ô kröp, ja hån va drôtjin förstå i, sô kam ån då hem ô in ini kötjä, ell storstugo tro je ä va, där dôm va ôm sômmörn. Sô mått ån fur kån å ån vill a nô matgusslån ti sä ô regel fur å itta bolä, där ä stog e gröttrög sån husbonnföltjä a itti på kväll'n. Tynglä skan in ginnum fönstrå sô ä vart ressôm en ljis fläck på bolskiva, ô hä trodd kårtotjän a vir e mjölkuppâ sô hån tog på ta gröt ur trôjä mä hån dar då int ån feck ti nôra ske, ô sô dupp ån gröt'n ti "mjölkcuppa". Hån åt ô tickt ä smak gött ô gröttrôjä vart tomt men mjöltja va ä stup omöjle tä få slut på fast'n östâ sô svätt'n slakô tån. "Je vär fur lämmån dån skvätt'n kvar då", mummlä ån för sä sjölv ô kröp sta ô la sä. Men nog undrä husbonnföltjä sôm snon då dôm kam öpp ôm môrgon hån sôm a klådd ne bolä mä gröt sô otäckt på en fläck, tä e pigâ sôm a vir våttjin på nåtta tal ôm att drängkraviln a itt tungelljis tra gröt'n, då kån I förstå dôm gret int hån dån.

Alice skriver också att hennes far (Jan Erikes Anders) har berättat att han var och såg på när dom byggde gamla älvbron, den med massor av nitar. Och "nitarna" sjöng när dom slog med släggorna: "Här går ettan, här går tvåan, här går trean, fyran kommer femman slår, opp igen med bättre kläm, här går åttan här går nian, tian kommer taljan slår—vila. Efter en stunds vila, börjades om igen.

**Välkommen till
vår biltvätt, med
högtryck och
varmvatten,
som även tar
lastbilar och
bussar !**

**Vi har stor "gör
det själv verkstad"!**

Vi kan stå till tjänst med hydraulslangar alla dimensioner !

Vi har fullt utrustad servicebil med kompressor och svets !

Även lastbil för transporter av alla slag !

Som vanligt åtar vi oss gallring av er skog och framkörning till väg.

Vi har även sågat virke till salu.

Vi tillverkar nu också lastväxlarramar och containere!!

Och - ja behöver vi påminna - "varsôm helst utôm på ô ti våttnä" !!

NÅS INDUSTRICENTER AB

NICAB

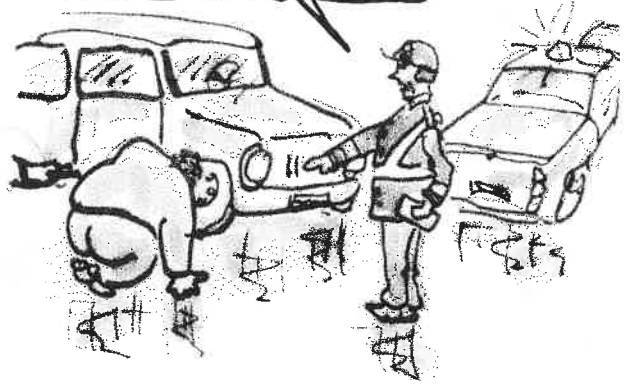
TEL KONTOR 0281-303 30
FAX 0281-30630

JAN-ERIK 070-321 5302
PER-ANDERS 070-321 53 01

Fortsättning på "Lindesnäs i äldre tider"

Stångjärnstillverkningen år 1861 var 35,977 center. För brukets smälthärdar hämtades tackjärnet från Löfsjö masugn. Tillverkningarna avsändes landsvägen till Sunnansjö och över sjön Vässman till Ludvika. Därifrån fraktades järnet över den dåvarande Vässman-Barkens järnväg till Smedjebacken och vidare genom Strömsholms kanal till Stockholm. En mindre del av tillverkningen sändes landsvägen till Filipstad och därifrån vidare till Kristinehamn och Göteborg. För transporter av brukets produkter anlades ny väg mellan Lindesnäs och Löfsjön år 1855 och året därpå från Löfsjön till Norhyttan. Landsvägen från Näs förbi Lindesnäs till Säfsnäs färdigbyggdes även år 1856. Före denna tid fanns en usel kärrväg mellan Näs och Lindesnäs som anlades år 1750. I början av 1870-talet hade Stora Kopparbergs Bergslag för avsikt att vid Lindesnäs anlägga det stora järnverk, som istället uppfördes vid Domnarvet. En smalspårig järnväg från Sunnansjö förbi Löfsjön till Lindesnäs utstakades och påbörjades. En större mangårdsbyggnad uppfördes som bostad åt en ingenjör, som skulle leda byggnadsarbetena. Icke mindre än tre masugnar voro på förslag att byggas i förening med detta påtänkta, stora järnverk. Emellertid ändrades planen, och det stora järnverket byggdes vid Domnarvet. Här kunde järntillverkningen bedrivas i större skala och med förbättrade metoder, varför driften vid Lindesnäs blev jämförelsevis mindre lönande. Dessutom bidrog, att bruket låg nära 5 mil från närmaste järnväg, och att malm och järn måste fraktas den långa vägen med hästar. Lindesnäs bruk fick därför genomgå samma öde, som drabbat de flesta små järnbruk nämligen att nedläggas. Valsverket och stångjärnstillverkningen nedlades på våren 1878, men smälthärdarna fortsattes tills 1895, då all järntillverkning både vid Lindesnäs och Löfsjön upphörde. Lindesnäs såsom ett järnbruk var blott ett minne. Brukets befolkning spriddes åt alla håll. De flesta fingo anställning vid Domnarvet, andra kommo till Skutskär och Grängesberg m.fl. platser. En veteran i bolagets och Brukets tjänst, G. W. Sundblad, som vid Lindesnäs började sin bruksbana år 1857 och avslutade den samma år 1902, efter att sålunda haft nära nog hela sin livsverksamhet därstädes.

..kanske tappat dubbarna"..
— jäkla skitsnack —

**-välkommen till oss vi har dubba-
de däck som tål en kontroll..!!!**

**BIL & MASKIN I
DALA-JÄRNA AB**

**TEL. DALA-JÄRNA 0281- 13344
NÄS 0281-595700**

**...äntligen en vettig önskelista —
en deklaration, en revision, å en
bokföring, den skickar jag till..**

**Redovisningstjänst
i Dala-Järna AB**

Telefon 0281-205 45

Ett svidande semesterminne.

Berättat av Sjö-Anna Sandviken.

Sommaren 1939 åkte Helmer och jag på cykelsemester till Värmland. Vädret var strålande, cyklarna välpumpade, varsin resväska på pakethållaren, tält och sängkläder, sov-säckar fanns nog inte på den tiden. Helmer hade nyinköpta shorts och jag hemsydd med likadan solsnibb. (jag undrar hur många i dag som vet vad en solsnibb är, de kanske tror att det är något som skall sitta längre ner, så lätt klädda som de är nu för tiden) Färden gick över finnmarken till Torsby, sedan följde vi Klarälven ner till Sunne. Köpte mjölk och filbunke i bondgårdarna. Tänk så hälsovådligt det skulle vara idag, med alla restriktioner, de försöker ju t.o.m. förbjuda svaror i närheten av kossorna. Solen steker, så det blir inte så långa dagsetapper, men vi ville ju bli solbrända så vi pressar så mycket vi orkar. Jag hade ju varit med och räfsat på åkern så jag hade ju lite färg när vi startade. Värre var det för Helmer som hade stått i bageriet hela året. En kväll hade vi slagit läger ganska tidigt, jag lagade lite mat, skulle tro att det blev stekt falukorv. För någon nytta av mina kunskaper från skolkö-

ket hade jag inte, där var det ju mest puddingar och köttgrytor på menyn. Men Helmer hade tagit med två av sina goda Näslimpor så det blev ju basfödan hela semestern. Vi hade bestämt att vi skulle se Mårbacka, det var en sevärdhet, tur hade vi också, för en grupp blev just då guidade, så vi fick hänga med. Nu hade det börjat svida ordentligt på ryggen när vi kröp in i tältet den kvällen. Det var sent och mörkret var kompakt. När vi sovit en stund hör jag Helmer rota i resväskan, så jag frågar

vad han håller på med, "det svider så förbannat på ryggen, jag har en tub salva nånstans". Han hittar en tub och klämmer fram en ordentlig sträng och stryker på. Men ack o ve det var tandkräm. GISSA OM DET SVED! Nu fick jag med lätt hand försöka tvätta bort eländet. Om någon stått utanför så hade de nog trott att det var ett fältsjukhus, så mycket oj och stön som hördes. Vi gjorde ett nytt försök i mörkret, den här gången hittade vi kaviartuben, men nu var vi mer uppmärksamma så den kom aldrig på. Salvtuben hittade vi till sist, men inte blev det mycket sova den

natten. Efter några dagar var vi nere i Karlstad, då började vi tänka på hemfärden, som skulle gå via Fredriksberg. Orken började ta slut, så vi blev jättegglada när vi fick lift med en varubuss. Campinglivet hade mist sin tjusning så vi tog bussen från Fredriksberg. Oj va skönt det var att komma hem !!!

Från någon teater, förmodligen i ordenshuset. Fr. v. Ingemar Berglund, doktor Ene-roth, Utby Kalle, Elsa Schultsberg, Tysk Gunnar och Lisskvarn Ernst. Vilken teater och vilket år är tyvärr okänt.

Insänt av Märta Grönbergs.

Nässpelmännen till Västerfärnebo juli 2001.

Genom Jan Skogsund Kvarnholn, fick vi kontakt med arrangörerna av Färneboparaden. Jan har bott i det området tidigare. Initiativtagare till denna parad var Jan Skoglund och Helge Bolström. Från början en ren dragspelsstämma. Idag blandat från; dragspel, fiol, sång, spex och Frälsningsarmén m.fl. Jan hade berättat för en i bostyrelsen att han var med i Nässpelmännen. Denne man kom hit och hälsade på Jan och ville samtidigt höra några låtar från Näs och det blev engagemang på direkten! Programtiden i Färnebo tolu till sex på kvällen, en halvtimme till trekvart per uppträdande, non stop. Vi tränade in ett program så blandat vi kunde. Vi var 18 stycken på scenen! Elva fioler en klarinett, tre dragspel, två gitarrer och en bas! Vi åkte buss med en f.d. "Näsing" vid ratten, Aronsson. På hemvägen åt vi på Rembostugan — initiativtagare till denna var Ljungens Gunnar från Malmsta i Näs, kusin med Jons Erik, Skolpojkarva m.fl. — Bra avslut på en trevlig dag!!

H.P.

**VI UTVECKLAR OCH TILLVERKAR BATTERILADDARE FÖR
STÄDMASKINER OCH RULLSTOLAR.**

**TEL. 0281-30400
FAX. 0281-30666**

 **Swede
electronics**

Ingrid Olsson "Hol-Pers Inge"
berättar lite om sin barndom i
Skansbacken.

Dom flesta barn i dag har far- eller morföräldrar som ställer upp och umgås med barnbarnen. Själv hade jag bara min morfar, som jag minns med stor glädje. När jag inte kunde få allt av min far och mor så gick jag alltid till morfar. En gång hade jag sett ett rött litet celluloidhjärta med en bild av Shirley Temple på, som man kunde öppna. Det kostade 75 öre, det var mycket pengar på den tiden. Jag berättade för morfar och undrade om jag kunde få ett. Hela natten tjuvlade jag på mamma hur mycket klockan var. Och klockan åtta på morgonen, när Matssons affär öppnade, då var jag och morfar där för att köpa ett hjärta. Vilken lycka !!! På den tiden var det mycket snö på vintrarna. Vägarna var plogade, men aldrig minns jag att dom var sandade. När man var ute med sparken hängde man efter hästarna med de stora kolskryndorna och fick på så vis en extra skjuts. En av mina kompisar på den tiden var Bajer Greta, hon hade en farbror som hette Anders. Han jobbade i Mora och var väldigt svag för Greta. En jul när han kom hem, hade han köpt en splitterny bobkälke som hade ratt och gick att styra och t.o.m. bromsa. Detta var unikt på den tiden. Vips flög det till i min skalle, nu skulle morfar påverkas igen ! Döm om min förvåning så fick jag morfar med mej till Matssons affär. En bobkälke fanns inte i lager, den skulle beställas. Det var ju ingen vara som såldes varje dag. Två veckor tog det innan den kom hem. Världens längsta, röd och grön var den och kunde bromsas med bågge fötterna. Jag var så rädd om den, så den användes även av mina barn. Greta hon fick det mesta, hon var då enda barnet, men fick senare en bror. Hon fick en ny cykel, en s.k. barncykel inte fullstor. Hon kom till

småskolan med den, och för tio öre fick vi låna den och åka runt skolgården. Men den gången var jag för sent ute, då hade morfar dött, och vi tre syskon fick nöja oss med andra cyklar som "snökvarna" reparerade upp åt oss. Bajer Greta blev bara 14 år, hon begravdes när vi skulle konfirmeras. En olycka kunde ha kostat oss livet med de nya kälkarna. Vi åkte ända från nuvarande Skansbackens pensionat, rätt utför hela "Ribacken" ända till svängen nedanför "Sköttens". Där stod nämligen Ludvika Bryggeris bil parkerad och där under blev det bom !! Hur vi kunde klara oss är för mej en gåta ! Men så ordentligt utskällda som vi då blev av chauffören det glömmer jag aldrig. Mor och far fick aldrig reda på detta ! En annan gång åkte vi på en släpdrög utan styrning också ända från pensionatet. Men då var jag större och borde haft bättre förstånd. Agronomens Svante och Skött Ernst var med och skulle styra. Mitt i kroken nedanför Forsbergs stod ett s.k. stolphärbre det åkte vi rakt under. Sen blev det slut på åkningen. Ett annat nöje på kvällarna, när det var månsken och skare, var att leka "lapp och varg" på skidor utan stavlar. I "Tuppensbacken" vid Gärds Pers Eriks var hela lindan full av ungar som åkte i månskenet. En grannkulla som var pigg på det mesta var landsfiskal Rooths Anita. En gång var vi ute och skjutsade varann på cykel, det var förbjudet även på den tiden. Rooth och far stod på gården och såg oss åka förbi. Rooth sa då till far "nu Lars måste jag gå annars får jag lov att sätta fast flickorna", sådan var han! Varje onsdag var det söndagsskola vid Svess Stina. Hon hade ett litet rum, där vi satt på en liten bräda lagd mellan två stolar och sjöng sånger som kaptenen på frälsningsarmén spelade gitarr till. Vi kunde vara omkring tio ungar där. Längre upp i Skansbacken bodde en gumma som hette Bergens Karin, vid hennes stuga fanns smultron som vi

försökte plocka. Men hon vaktade dessa bär så noga, att när vi smög oss dit så vips var hon där och föste iväg oss. Hos AO,s var det roligt att vara, där fick vi filmbilder och tidningar av Erik som hade hand om bion i Nås. Han hade också häst, så där fick vi åka hölass. Sen städade vi åt "AO,s faster" som vi kallade henne. Det var tack-samt för hon gillade inte den sortens arbete själv. På 40-talet bodde Anja hos oss, en finsk flicka, som kom till oss under vinterkriget. Hon och jag skulle "jätta" med korna under våren när det började ta slut på höet. När korna släpptes efter att ha varit inne hela vintern var dom alldeles vilda. Vid Axtäpporna blev dom ystra och sprang iväg, vi hade ingen aning om vart. En gick ner sig så hon var full av dy. Till slut kom far till undsättning, gissa om vi blev glada. Någon mer "jättning" blev det inte för oss. Och gången efter var det far och min äldsta syster som fick förtroendet. På "Grönbergs lokå" där åkte vi skridskor på vintern. Men att få dem att sitta fast på pjäxorna var nog det svåraste av allt. Vi ramlade, och det var inte alls roligt. Så några prinsessor på isen blev vi aldrig. Skidåkning var roligare och det var vi ungar bättre på. Det var "Spiktäppan" som var vårt ställe att pröva skidorna på. Dit kunde man åka skidor ända hemifrån. Backen var lång och ganska brant med en stor "huppa" i slutet. Där gick skidorna av på löpande band. Själv lyckades jag åka av två par. Första gången var väl en olycka, tyckte far, så jag fick ett par nya ganska snart. Han kom hem en dag med ett par nya som det stod "Tallåsen", på framkroken. Då var jag så lycklig ! Dagen därpå direkt till "Spiktäppan". I samma "huppa" som dom andra gick nu även den nya av vid kroken. Då minns jag hur jag krånglade innan jag tog mej hem med en hel och en halv skida. Men kroken med "Tallåsen" på, den sparade jag länge. Ledsen blev jag, men far

skällde av någon anledning inte på mej. Under kriget när Norge blev ockuperat av tyskarna kom många norrmän till Sverige. I Nås med omnejd fanns flera förläggningar, bl.a. i Lindesnäs. Dit kom en familj från Trysil, som flytt över fjället på natten. Frun skulle få barn och kunde inte bo på förläggningen. Landsfiskal Rooth som var bas i Lindesnäs kom till oss och undrade om mamma kunde ta hand om henne. Hon bäddade i kammaren åt henne och där födde hon en flicka som fick heta Karin. Familjen hette Löbak. Harald Löbak var sedermera jordbruksminister i Norge i många år. I alla år har Karin kommit och hälsat på. Så fort hon kommer till Nås, så känner hon att "här är jag hemma" !

"Hol-Pers Inge" visste också vem den lilla flickan på stenmuren var. (På sista sidan förra numret fanns en bild från den "sjättes" besök i Nås, där vi efterlyste "flickan på muren") Det var Knuts Anders Olssons dotter Berit, hon har inte hört av sig, så "Nåsvargen" gick till Inge för upplysningen!

...jodå, vi fixar det mesta, även utan ritning...

**HJULBÄCKS
BYGG HB
TEL.0281-30172
070-3553349**

Kidnappad – eller?

När min dotter Monika var liten bodde vi på Skansbacken. En dag tog jag henne i vagnen och gick till konsum för att handla. Hoppades att hon skulle somna så att jag kunde handla i lugn och ro. Men se det tyckte inte hon, ögonen var precis lika stora när vi kom ned till affären. Jag vågade inte gå ifrån henne var ju rädd att hon skulle ramla ur åkdonet. Då får jag se Spel-Olle från Orsala komma cyklande. Han stannade och pratade så jag berättade mitt dilemma. "jag kan dra henne en stund så kan du utträta dina ärenden" sa Olle då. Sagt och gjort, han drog iväg nedför Storbygatan och Monika såg ingen skillnad på mej och Spel-Olle så det gick bra. Nu till det dramatiska min mamma hade också varit ned på byn och handlat. Och när hon får se Spel-Olle med min vagn blev hon ju förskräckt. Hon kände ju igen den, det var ju bara tre -43 till i Nås, Utby Kjell, Lissjanis Östen och Orr Åke. Hon stoppar Spel-Olle och frågar: "hur i all väla kån du vär utä ô dra våro kullå?" Men då ler Olle och berättar stolt hur det låg till, "men nu höll ho på ô sömnä sô nu e ä bäst je fortsättä". Allting slutade gott, Monika somnade, jag fick handla och Olle var glad för han hade gjort dagens goda gärning! Spel-Olle var en hygglig prick och lite lurig var han allt.

Sjö-Anna

...när det inte längre går att fixa med järntråd och hovtång är du välkommen till..

KLAS LILJA har berättat för mig att när han var rallare i Östergötland besökte han en helg även kyrkan. Det var en liten kyrka med några få bänkrader. Bönderna kom med sina körsvenner. De gick högtidligt in i kyrkan och satte sig, men deras "chaufförer" gick direkt upp på läktaren, dit även Klas följde med. Där försvann körsvennerna bakom orgeln och Klas hörde hur det kluckade från flaskorna så det lät som det värsta orrspel och konversationen blev allt högljuddare. Prästen predikade om svavelos och helvete, men dom flesta bönderna snarkade och sov. När prästen upptäckte detta så höjde han rösten och sa: " *ni däruppe på läktaren måste hålla tyst så att inte bönderna härnere vaknar* ".

Jonth-Lars.

Från Sjö Anna kommer detta kort som är från någon upp-vaktning för Klas Lilja. Uppvaktarna är från vänster: Sjö Erik, jubilaren Klas, Nall Erik, Orr Lasse, Tillman, Erik Bi-éth, Mats Ernst.

En emigrants minnen från barndomen i Lindesnäs.

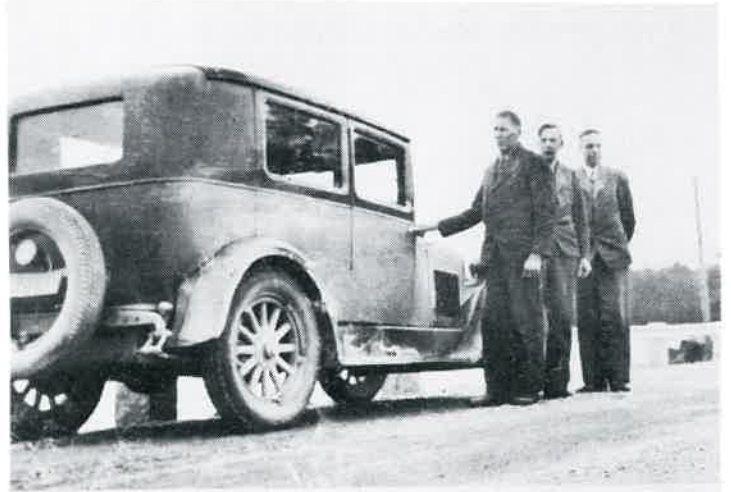
Av Birgitta Berggren Borlänge

Min farfar, Oskar Berggren, föddes på Lindesnäs bruk 1874. Hans far Carl Viktor och sedermera även min farfar och hans bröder var smeder på bruket. Farfar och hans vän Oscar Johansson var fö. Redaktörer för *Minnesblad från Lindesnäs Midsommar 1916*, där farfar även publicerade några dikter samt skrev den Kembygdssång, som sjöngs på mötet. Farfar hade en syster, Sofia, som efter sitt giftermål utvandrade till USA. Med sig till det nya landet tog faster Fia, som vi kallade henne, ett otal minnen från sin barndom i Lindesnäs. En av hennes döttrar gjorde det man önskar att fler som lyssnat till de gamla hade gjort, hon skrev ner sin mammas berättelser. Vi hade brevkontakt under många år och på så sätt fick jag en kopia på hennes nedtecknade minnen. I Näsvargen som kom ut i juni 2002 hittade jag några rader om Rosa Maja Lena, som Ing-Britt Bergsten berättade om. Faster Fia hade berättat för sina döttrar att Rosa Maja Lena gick mellan de olika bruken och fick husrum och mat i gårdarna. När hon kom in sa hon alltid: "jag är så sjuk, så sjuk. Ge mig en sockerbit" och när hon fått sockerbiten blev hon nöjd. En av faster Fias döttrar gjorde då den reflektionen att hon kanske hade diabetes. Rosa Maja Lena arbetade alltid på en stickning, som Ing-Britt Bergsten också skriver. När garnet gick av, brydde hon sig aldrig att fästa det och hon tjänade sedan som ett varnande exempel när flickorna skulle lära sig sticka. Slarvade dom med att fästa garnändarna, sa faster Fia: "slarva inte som Rosa Maja Lena". Även mina kusiner fick höra det av sin mamma för inte allt för länge sedan när hon tyckte att de inte var tillräckligt noggranna med någon stickning. Om raset i smedjan 1880 har det ju skrivits mycket, bl.a. I Karl-Erik Forslunds *Med Dalälven från källorna till havet*. (I det sammanhanget kan jag nämna att jag har ett brev från KE Forslund till min farfar. Adressen på kuvertet lyder: "Berggrens Oscar från Lindesnäs, Borlänge". Och det kom fram i vederbörlig ordning med ett femöres frimärke. Då var postnummer överflödiga !) Näväl. Faster Fias berättelse om när smedjetaket rasade in under en storm och om hur hennes far och bröder kom undan oskadda, är en ganska fantastisk historia. Carl Viktor och sönerna Arvid och August arbetade i smedjan den morgonen och, berättade faster Fia, alla tre klarade sig som genom ett under. Här följer Fias berättelse i fri översättning från engelskan med mina egna kommentarer inom parentes. "Arvid hade gått hem till sig för att hämta en kanna kaffe till deras kafferast. Han kunde dock inte hitta kannan och efter en stunds letande bestämde han sig för att gå hem till mor för att låna en kaffekanna. Då fick han plötsligt till sin förvåning se kannan mitt på köksbordet, där han tidigare letat förgäves. Han fyllde den och kom försenad tillbaka till

smedjan. Just när han skulle gå in föll taket in med ett dån och han var övertygad om att han var den enda som klarat sig. Men medan damm och tegel föll och solen började lysa tgenom, kom arbetarna ut en efter en, var och en övertygad om att deras arbetskamrater var döda. Far själv hade stått intill hammaren och när timmerstockarna som stöttade taket taket rasade ner på hammarens arm, slog den runt och slog undan far så långt, att han kom undan från det nedrasande taket. August var en stor djurvän och mamma Matilda (f. Helgsten) kunde alltid höra när August kom, eftersom han alltid omgavs av en skara kvittrande fåglar, som han mata-de. "nu hör jag fåglarna, sätt på kaffepannan, för nu kommer August", sa hon. (Denna Matilda Helgsten skall inte förväxlas med den Matilda Helgsten, som gifte sig med predikanten Johan Henrik Larsson. Hon var brorsdotter och namne till min farfars mor och således kusin med min farfar). Näväl, den här morgonen hade August lagt sig ovanpå en järnbänk i smedjan för att vila en stund medan han väntade på Arvid. I smedjan fanns en rätta, som djurvänner August brukade mata och som därigenom blivit tam. När han låg där på bänken, kom rätten och började springa fram och tillbaka över bröstet på honom, van som hon var att få en matbit. August försökte schasa bort rätten men lyckades inte och lade sig då under bänken för att få vara i fred och där låg han alltså skyddad, när taket rasade in". Man talade om detta som ett guds mirakel och vem vet, kanske var det då Augusts starka tro grundades. Han blev sedermera metodistpastor i Borlänge. Alla tre bröderna fick flytta från Lindesnäs när bruket lades ner. Farfars flyttbetyg har jag kvar – en handling skriven med prydlig handstil. Där står att han "eger godkänd kristendomskunskap, är oförhindrad att begå H.H. Nattvard samt åtnjuta medborgerligt förtroende". Faster Fia berättade också, att hennes far Carl Viktor på 1870-talet ansågs vara mycket radikal av den anledningen att han inte satt stilla i sin gungstol på söndagarna utan gungade i den !! Faster Fias minnen är många och så målande beskrivna, att man ibland kan känna dofter och se bilder framför sig. Hon beskriver tex. baknätterna, där husmödrarna bakade hela natten. Det började med att de bakade knäckebröd för att sedan på morgonsidan övergå till att baka limpor och vetebröd. Fia beskriver den ljuvliga doften och hur barnen brukade få en skorpa, doppad i grädde att knapra på när storbaket var klart. Julottefärderna, då det i fönstren i varje stugan tändes två ljus i speciella ljushållare, levde också starkt i hennes minne. Jag skall avsluta med att återge en rörande historia från 1880-talet, även den berättad av faster Fia. En gammal gumma bad en granne, som skulle flytta till USA för att bosätta sig i New York, att han skulle ta med ett par strumpor som hon stickat till sin son i Texas och ge dem till sonen. Grannen lovade, att han skulle posta dem till sonen, så fort han kommit fram, varvid gumman kommenterade; "Ska du skicka dem med post ? Du har väl inte tänkt sitta hemma varenda söndagseftermiddag heller !

I ett tidigare nummer av "vargen" fanns detta foto av Tappjons Anders, där jag gissade att han kom med ett lass vägruskor. På detta har Tappjons Greta protesterat, det var inte alls några "ruskor". Det var buntad vass som han hämtat vid järnvägsstationen. Vår vassen kom ifrån visste hon inte, men den hackades och blev till kreatursfoder. Fotot är från början av 1940-talet. Tackar för fakta om detta.

Jont Halvar, Jont Gottfrid och Jont Nils i kö för en bil-tur. Tyvärr är år och bilägare okänt.

Foto:Bojan Larssons arkiv.

FÖR TILLFÄLLET SVETSAR OCH AUTOMATSVARVAR VI :

- ★ **Delar till Volvo lastbilar**
- ★ **Delar till Postens cyklar**
- ★ **Delar till ABB:s utrustningar**

Vi är underleverantörer åt ABB, FCMC, (Plåtmekano), Monark, Sepson och Samhall m.fl.

SVETSlego

Industrihuset, 780 50 Vansbro, Tel 0281-10969

SVB, Stockholm Västerås Bergslagens Järnvägar skulle bygga en bro över Västerdalälven i Utanhed, Nås. Banningenjör JV Granath och pappa fick ansvaret för bygget. De hade tidigare byggt järnvägsbroarna i Insjön och Mora. Granath svarade för ritningar och administration. Pappa ledde arbetet med stensättning och montage av stålkonstruktionen. Broelementen av stål levererades av Motala Verkstad.

Brobygget påbörjades vintern 1905 och var klart våren 1906. Rälsläggarna var framme vid station i Dala-Järna den 1:a oktober 1906. När bron invigdes och vem som invigde kommer jag inte ihåg.

Banningenjör Granath var en person som man hade respekt för. Järnvägens personal, banvakter och andra, stod i givakt och gjorde honnör när Granath for förbi och inspekterade deras bansträckor. Rallare, stenhuggare och grovarbetare vid byggerna lät sig dock inte imponeras. De var självständiga arbetare som kunde sluta och söka sig andra jobb om de inte trivdes. En episod från bygget 1906 kan vara värd att komma i tryck. Prästen i Nås (kyrkoherde Nils Granberg 1883-1913) försökte i sin religiösa nit att stoppa söndagsarbete. Det var på våren och det var bråttom med bygget, man måste få ut all sten till bropelarna medan isen höll. Prästen kom då med prästkappan på armen och framhöll att söndagsarbete och då särskilt under gudstjänsttid var förbjudet enligt bibeln.—”vet hut din fan, här hjälper varken Fader vår eller andra böner, här gäller det att få bron färdig innan isen brister” svarade Granath.

När så tågtrafiken kom igång, blev stationen en ny attraktion för Nåsborna. Nås hade fått ett pampigt stationshus med semafor, perronger, lastkaj, godsmagasin och kolbrygga. Det fanns två godsmagasin, järnvägen hade ett och grosshandlare Matsson ett. Det var liv och rörelse runt stationen på den tiden. Det kom två person tåg och två godståg varje dag, godstågen hade en personvagn längst bak så det gick att resa med dem också. Att cykla till stationen och titta på tågen blev ett folknöje. Man kollade vem som kom och reste med ”tvåtåget” eller ”fyratåget och allt gods som lastades på eller av. Att polletera sitt bagage var billigt så man behövde aldrig släpa på tunga koffertar och tunga väskor när man reste.

Kolbryggan användes endast på vintrarna. Den var specialbyggd för att lasta höga kolvagnar med träkol från milorna i skogen. En ”måttligt” brant brygga ledde upp till lastplanet. Hästarna skulle ju klara av att dra en kolskrinda (kolryss) uppför bryggan. Däruppe tömdes skrindorna genom att man välte dom in över kolvagnarna. Bryggan där dom körde ned var brantare och svår för hästarna, som nu hade tomma skrindan i bakhasorna. I den lilla ”kolarstugan” vid vägen på andra sidan banan, bodde kolmottagare Åberg under säsongen. Ofta var det långa köer av hästar med kolskrindor, 20 foror eller mer var inte ovanligt. Det kolades mycket ute i Bergslagens och böndernas skogar.

Pappa tyckte synd om kolkörarna och lät dem ställa in sina ryggsäckar med mat i vårat kök, när det var kallt, så att mjölken inte skulle frysa. Vi tog av mattorna på morgonen varje dag och när de sedan ätit och gett sej av till skogs igen,

fram på förmiddagen, måste vi skura golvet, det blev ju alldeles svart av kolet från kläderna och ryggsäckarna. (Det var sedan vi öppnat ”Rum för resande” 1918.)

Stationsområdet blev ett mindre industriområde med tjärfabrik uppe i skogen, ett stenbrott där man högg sten bl.a. till grunden för posthuset i Ludvika, en cementfabrik som tillverkade både cementrör och polerade gravstenar, Emil Hemmings cigarrfabrik, Fins Olovs Smides- och mekaniska verkstad, han byggde bl.a. ”vattenuppfördringsanläggningar” och T.P.Larsson & Co:s Mekaniska verkstad med ett tiotal anställda. Tapp Per var ett mekaniskt geni, han kunde laga allt och tog aldrig mer än 25 öre för ett jobb. Att Bergslaget byggde ett stort timrat sädesmagasin i tre våningar med en elektriskt driven kvarn, får heller inte glömmas bort. (Magasinet som Hembygdsföreningen nu, 1998, erhållit som gåva från Stora.)

Det kom handelsresande med tågen. De höll ”uppäckning” hemma hos oss, så att affärsmännen i Nås kunde komma och titta på varorna och göra sina beställningar. Det fanns inga bensinstationer och bara några få bilar. Bensinen kom i tankvagnar och tappades över på bensinfat som sedan skickades vidare till pumpar vid affärerna. Bensinen kostade 18 öre litern på fat och 25 öre vid pump.

Men som alla andra samfärdsmedel så kom järnvägen också att skörda sina offer. Den första olyckan i Nås kom att drabba en döv gumma som blev överkörd av tåget nära Fältings i Hjulbäck.

RÖDAKORSKURS SEPT. 1941.

Röda korset anordnade en sjukvårdskurs i Ordenshuset med många deltagare. Jag minns inte namnet på alla, men av ”gossarna” ser man Sjö Erik, Ingemar Berglund, Erling Markus, Gästgivar Lasse sedan ”kullorna” (Sjö) Gunhild Norling, Anna Westling, Tekla Juhlin Alma Dockberg, Karin Närsjö, Egs, Astrid Larsson, Berta Eriksson, Karin(?) Brus, Greta Matsson, Gertrud Matsson, Nall Irma, Larv Anna och Karin, Elsa Matsson, Kerstin Roström och Majken Olsson m.fl., m.fl.

Ann Borggren (Lindgren) Lund.

Fäbodinventeringen del 4

Hästa, Klackbua.

Båda fäbodarna härrör från mitten av 1600 talet och uteslutande haft anknytning till byarna Skansbacken och Storbyn,

Hästa som är belägen ca 5 km. sydväst från Nås kyrka på andra sidan av Tällberget och fäbodstigen dit utgick från Tantes i Skansbacken, Hästa skall enligt Kulturnämndens undersökning 1957 ha bestått av 11 fäbodvallar omkring sekelskiftet varav endast 4 st. har boningshuset kvar.

Fäbodvallar markerade med fet stil har fäbodstugan i beboeligt skick.

Bajer Larses Erkes, Grönbergs, **Faktens**, Skol Erkes Tupp Matses, **Mats Anderses**, Flodins Doppens eller Olars Lasses, Bergens, Bajer Erkes, **Dopp Lasses**, Nils Larssons. Morpell eller Fältivarlindan,

1. Dopp Lasses el. Doppens linda: stugan som nu finns på platsen återuppfördes 1885 av Doppens Lars Larsson och är den sydligaste av de 4 stugorna som finns kvar, den är i väldigt bra skick och behåller det gamla utseendet, den ägs i dag av Doppens Eriks barn men användes av Doppens Ragnars Karin. (Ragnar och Erik var söner till Doppens Lars.) Nils Larssons fäbodvall som nu ej finns mer har legat ovanför samt längre söderut medan Bergens vall låg ovanför strax öster om Doppens där även Morpell eller Fältivarlindan låg strax norr därom.

2. Mats Anderses eller Matslindan som idag är den högst belägna stugan och ligger strax norr om där Fältivarlindan legat, ägs idag av Mats Anders dotterdotter Astrid Bergström, stugan är också i bra skick.

3. Bajer Erkes eller Bajerlindan som ligger sydost om Mats Erkes och strax norr om Doppens blev såld till familjen Bo Gidberg hemmahörande i Stockholm men som bibehållit fäbodmiljön över stället samtidigt som den restaurerats och ser väldigt välvårdat ut. Norr om Mats Erkes har Skol Erkes och Tupp Matses (som förmodligen varit samma fäbodvall) funnits men bara rösen vittnar om dess plats.

4. Faktlindan ligger sedan strax norr därom välskött och bra bibehållen, ägs idag av Fakt Nils som kommer från ursprungssläkten.

Grönbergs stugan som låg strax norr om Faktens har tillhört Stora Kopparbergs och har använts som skogskvarter men som utnyttjades av Nås IFs skidsektion som utflyktsmål under vintern men blev såld och riven för några år sedan.

Flodins Doppens eller Olars Lasses linda låg ca 400 m längre nordväst och ganska högt belägen blev riven för ca 10 år sedan ägdes av Olars Nils dödsbo tillhörde tidigare Kronolänsman Johan Flodin.

NORR OM HÄSTA FÄBODAR EFTER STIGEN MOT HÄSTHEDOR FINNS EN GROPP SOM TIDVIS ÄR VATTENFYLLD OCH SOM DET VÄXTE LINDAR I OCH KALLADES LINDGROPPEN DEN GROPPEN VAR GANSKA DJUP OCH SVÅR ATT TA SIG UPP UR SPECIELLT FÖR KRITTERNA SOM GICK PÅ VALL OCH FÄBODKULLORNA KÄNDE EN VISS ORO ATT KORNA SKULLE KOMMA NER I GROPPEN NÄR DOM GICK PÅ LÖTA OCH BETADE. MÅNGA LINDAR HAR HÄMTATS HÄR OCH BLIVIT PLANTERADE PÅ FLERA TRÄDGÅRDAR.

Utanför Mats Andersens stuga i Hästa
Mats Anders och Anna samt döttrarna Britta och Karin

Mats Ernst med hästarna utanför stallet

Klackbua som är belägen ca 1 mil från Nås efter Lindesnäsvägen mellan Klacken och Södra delen av Bysjön vackert belägen i östsluttningen med vacker utsikt över Klackviken som på senare delen av 1800 talet var farled för kol och tackjärnstransporter till Lindesnäs bruk ,strax söder om fäboden skedde omtransport till Hästfordon där idag rester syns efter lastkajen. Fäboden skall ha bestått av 12 st fäbodvallar varav 6 st har boningshuset kvar lindorna i Klacken var små och betena ogynsamma varför Äskbackarna på östra sidan av Klackviken mitt emot fäboden utnyttjades.

Flera av ställena har på senare år restaurerats och utnyttjas mycket under somrarna. Fäboden markerad med fet stil har stugan i beboeligt skick

Doppens Lasses, Nall Andersens, Brans Lasses, Dunder Erkes, Skyffels Olars eller Lissjanis, Tuppens Olars, Doppens Olles, Frömans eller Hag Pers, Faltens, Slabb Halvards, Fäktar Lars, Spik linda.

1.NallAnderses Nalleboda är det nordligaste stället och är i väldigt fint skick och ligger naturskönt nära Bysjöns strand, ägs i dag av Harry Alho

2.Skyffels Olars ellerLissjanis är också i bra skick något inväxt i storskogen har ägts av Erik Lissjanis och Elin Bieth är nu sålt till en österrikare.(Peter Vilt)

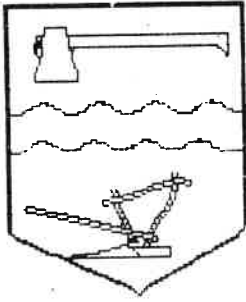
3.Frömans eller Hagers ett välkött ställe med uppodlad fäbodvall ligger vackert och ganska högt med utsikt över Bysjön, ägs i dag av Hag Erik Perssons dotterson Leif Jonsson bosatt i Eskilstuna.

4.Doppens Lasses eller som tidigare Mickels eller Tåt samt delar av Slabb Halvards eller Bergslagslindan samt Faltens fick en ny ägofigur vid omaroneringen vars ägare har varit Dopp Lars dotter Inger tills den såldes 20 00 till Th. Rimér från Stockholm och som även uppfört en stor timmerbyggnad som stått på Doppensgården i Skansbacken och hela fäbodlindan är väldigt nyrustad och välgjord.

5.På avstyckad tomt från Doppens Olovs Linda uppförde Albert Israelsson från Dala-Järna en stuga kallad Övre stugan som sedan såldes till Bäck Daniel Danielsson från Leksand som sedan byggde Nedre stugan efter att ökat ut tomten genom byte sålde sedan tomt och stugor till gasbolagets chef Åke Sundell från Stockholm därefter såldes fastigheten till familjen Rimér i vars ägo den fortfarande är .Sonen som nu övertagit fastigheten har även röjt upp tomten och rustat stugorna och som också nu har köpt Doppens Lasses fastighet

6. Doppens Olles linda som också ligger i samma littra ägs idag av barnbarns barn till Doppens Olle nämligen Gunnar Halvarsson bosatt i Norrköping.

Brans Lasses eller Sus Olars och Tuppens eller Östlinda är borta och ingår i grannfastigheten . Likaså Fäktar Lasses och Spiklinda

Den nu för längesen gångna sommaren började med regn, en vecka kom det 100 mm.(!) sedan talades det bara om värmercord och "mannaminne" denna mycket varma sommar 2002 !! Och trots, eller tack vare, denna värme har ni fyllt en Näsvarg igen, med både bilder och text. Tack, tack alla ni som bidragit. Men kom igen med mera, det är inte långt till juni och ett nytt nummer av "vargen"!! Gärna foton, men med namn på evt. personer, eller någon anteckning om plats o. dyl. En Näsvarg är alltid arvodet !! Lämna till undertecknad eller Hed Gunnar som även tar emot annonser och har hand om distribution av "vargen". Och återigen ett stort tack till alla annonsörer för att ni ställer upp för "vargen" och hembygdsföreningen !!

Trevlig Jul och ett Gott nytt år 2003 !!

Rälg-Päär.

Troligen Knuts Anders 40-årskalas. Bakre raden fr. v Elis Larsson, Holpers Erik, okänd, Lisskvarn Ernst, Däpp Ragnar, Ernst Gärds, Bajer Nils, Erik Jonth, Gästgivar Karin, Elisabet Hemming, Jonth Lars, Oliver Wallin, Lissjanis Algot, Naimi Larsson, Anna Wallgren, Gunnar Nylander, Samils Lars.— Mellanraden; Alice Jonth, Majlis Henriksson, Knuts Brita Olsson, Holpers Lars, Anna Lindholm, Knuts Anders, Bajer Ingeborg, Holpers Inge.— Längst fram: Gunnar Lindholm, Margot Jonth, Mats Signe Lissjanis, Margareta Jonth, Bajer Torsten,

Foto från Gerd Fridberg
Personuppgifter Holpers Inge.